

Verbeek P-P, *De grens van de mens. Over techniek, ethiek en de menselijke natuur*. Rotterdam: Lemniscaat, 2011. 144 blz. ISBN: 978-90-477-0353-2. Prijs: € 19,95.

Hersenimplantaten, psychofarmaca, *tissue engineering*, geavanceerde protheses: er zijn allerlei technologieën beschikbaar om mensen te verbeteren. Deze ontwikkelingen vragen om nieuwe ideeën over onze relatie met de wereld om ons heen. Zeer grofweg zijn twee stromingen te onderscheiden die ons vertellen hoe met deze

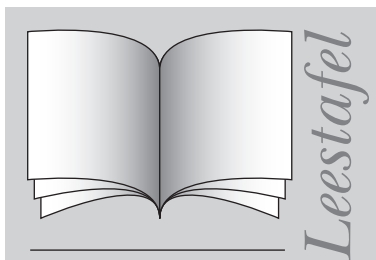
mensverbeterende technologieën om te gaan. Bioconservatieven willen de mens beschermen door de grens tussen mens en techniek te bewaken, om zo te voorkomen dat wij een slaaf van de techniek worden. Transhumanisten daarentegen willen al die nieuwe mogelijkheden zo snel mogelijk inzetten voor het verbeteren van onze gezondheid en het vergroten van ons levensgeluk.

In zijn boek *De Grens van de Mens* zoekt Peter-Paul Verbeek naar een uitweg uit deze discussie. In vijf hoofdstukken onderzoekt hij welke nieuwe verhoudingen er ontstaan tussen mens en technologie, en wat dat betekent voor ons idee van 'de mens'. Hij maakt daarbij rijkelijk gebruik van voorbeelden van nieuwe technologieën, laat zich inspireren door o.a. Sloterdijk en Nietzsche en verlevendigt zijn betoog met fragmenten uit de populaire media. Verbeek ziet technologie als een bemiddelaar tussen mens en werkelijkheid; wij

doen dus niet alleen iets met technologie, technologie doet ook iets met ons. Die verwevenheid van mens en techniek vraagt om een nieuwe ethiek. Volgens Verbeek moeten we niet proberen grenzen te trekken tussen mens en techniek, maar juist proberen binnen de ethiek op een goede manier vorm te geven aan deze verwevenheid.

Het is een zeer leesbaar boek geworden, boeiend voor zowel ingewijden in de techniekfilosofie als voor de geïnteresseerde buitenstaander. Een inspirerende en veelbelovende opstap naar meer!

Anke Oerlemans

Dekkers W, Becker M, en Pijnenburg M (red.), *Een behouden thuiskomst. Idealen in de palliatieve zorgverlening*. Nijmegen: Uitgeverij Valkhof Pers, 2012. ISBN: 978-90-562-53615. 188 blz. Prijs: € 14,50.

Deze eerste aflevering van de 100ste jaargang van de *Annalen van het Thijmgenootschap* staat in het teken van een weergave van voordrachten die gebruikt zijn op het gelijknamige congres in november 2010. Tijdens dit congres zijn praktijkdeskundigen samen met wetenschappers en filo-

sofen in lezingen en gesprekken op zoek gegaan naar antwoorden op de centrale vraag "kan het doel van palliatieve zorgverlening worden omschreven als een 'behouden thuiskomst' en kan een bezinning op 'thuis' als ideaal en metafoor eraan bijdragen dat professionals en mantelzorgers in de palliatieve zorg een beter zicht krijgen op waar het in hun werk eigenlijk om draait?" In deze bundel staat 'thuis' voor geborgenheid. Als metafoor kan thuiszorgverleners een beter inzicht geven in de waarden waar het in de zorgverlening aan ernstig zieken en stervenden eigenlijk om gaat. Hoe kan het idee van sterven als een spiritueel thuiskomen, zorgverleners helpen stervenden bij te staan? Kan de zorgverlener zelf thuis komen in zijn of haar vak? Diverse auteurs diepen in deze bundel vier betekenislagen uit, die in het eerste hoofdstuk door Wim Dekkers zijn geschetst in een 'kleine fenomenologie van huis en thuis'. Dit heeft geresulteerd

in een mix van perspectieven: medisch-praktisch, psychologisch, wetenschappelijk, filosofisch en theologisch. Het laatste hoofdstuk van deze bundel is een epiloog van Marcel Becker. Hij herlas alle bijdragen en plaatste ze in de ruimere context van de zorgethiek.

Theo A.R. de Zwart